

Ses Bilgisi — Deneme

KPSS AI Coach · 03.08.2026 · 10 soru

1. Aşağıdaki sözcüklerden hangisi ünlüyle başlayan ek aldığıda ünsüz yumuşamasına uğrar?

- A) kitap
- B) kalem
- C) masa
- D) defter
- E) orman

2024 KPSS Türkçe denemesinde bir öğretmen, "kitabı, ağacı, kanadı, rengi" örneklerini aynı ses olayını göstermek için birlikte vermiştir.

2. Bu örneklerde ortak olarak görülen ses olayı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ünlü düşmesi
- B) Ünlü daralması
- C) Kaynaştırma ünsüzü
- D) Ünsüz yumuşaması
- E) Büyük ünlü uyumu

2023 tarihli bir yazım etkinliğinde şu kullanımlar verilmiştir: "arabaya", "ikişer", "kapısı", "evine".

3. Bu örneklerde araya giren yardımcı seslerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Türkçede bu görevde y sesi kullanılabilir.
- B) Türkçede bu görevde ş sesi kullanılabilir.
- C) Türkçede bu görevde s sesi kullanılabilir.
- D) Türkçede bu görevde n sesi kullanılabilir.
- E) Türkçede bu görevde m sesi kullanılabilir.

2024'te hazırlanan bir konu föyünde şu fiillerin şimdiki zamanlı biçimleri yan yana verilmiştir: I. başla → başlıyor II. bekle → bekliyor III. anla → anlıyor

4. Bu örneklerden hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A) Bu değişme, a veya e ile biten fiillerde görülür.
- B) Şimdiki zaman eki getirildiğinde son ünlü değişebilir.
- C) Son ünlü, ı, i, u veya ü seslerinden birine dönüşebilir.
- D) Bu olay yalnızca isim soylu sözcüklerde görülür.
- E) Verilen üç örnek aynı ses olayını göstermektedir.

Türk Dil Kurumunun 2012 Yazım Kılavuzu'na bakan biri, dildeki birçok kuralın yalnız yazımı değil söyleyişi de etkilediğini görür. Özellikle ek alan sözcüklerde meydana gelen ses değişimleri, kelimenin yapısını korumaktan çok söyleyişi kolaylaştırmaya yöneliktir. Bu nedenle bir sözcüğün aldığı eklerle birlikte geçirdiği değişimi izlemek, yalnızca yazım yanlışı bulmak için değil, ses bilgisinin işleyişini kavramak için de önemlidir. Ses olayları, dilin durağan değil işleyen bir düzen olduğunu gösterir.

5. Bu parçadan aşağıdakilerin hangisine ulaşılabilir?

- A) Ses olayları yalnızca yazım kurallarını belirlemek için kullanılan yardımcı unsurlardır.
- B) Ek alan sözcüklerde görülen değişimlerin temelinde söyleyişi kolaylaştırma düşüncesi bulunabilir.
- C) Yazım Kılavuzu'ndaki bütün kurallar doğrudan ses bilgisiyle ilgilidir.
- D) Bir sözcüğün aldığı ekler, onun yapısında hiçbir değişikliğe yol açmaz.
- E) Ses bilgisi konuları, yalnızca yazı dilinde karşılaşılan sorunları açıklar.

6. "Bir sözcüğün sonundaki ses değişimini anlayabilmek için yalnız köküne bakmak yetmez; aldığı ekin ilk sesini de incelemek gerekir." Bu cümlede anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sözcüklerdeki bütün değişimler, ek almadan da ortaya çıkabilir.
- B) Bir sözcükte görülen ses olayını belirlemede ekin niteliği de etkili olabilir.
- C) Yalnızca kökü incelemek, her ses olayını kesin olarak açıklar.
- D) Eklerin ilk sesi, sözcüğün anlamını ses yapısından daha çok belirler.
- E) Ses değişimleri sadece fiillere gelen eklerde görülür.

I. Ankara'da yapılan toplantıya okuldan üç öğretmen de katıldı. II. Duydum ki yarınki deneme sınavı saat onda başlayacak. III. Bugün seninle gelir misin, diye kapıda yeniden sordu. IV. Ağızdaki yaraya rağmen konuşmasını sürdürdü. V. Kitabı masaya bırakıp pencereyi yavaşça kapattı.

7. Numaralanmış cümlelerin hangisinde ses olayına bağlı yazım yanlışı vardır?

- A) I.
- B) II.
- C) III.
- D) IV.
- E) V.

Türkçede ses yapısı, yalnızca harflerin sıralanışıyla açıklanamaz; sözcüğün içindeki ünlü düzeni de önemlidir. Bu yüzden aynı kökten türeyen sözcüklerde hece sayısı değişse de ünlü sayısı temel ölçü olarak kalır. Ayrıca dilin ses örgüsü, bazı birleşimlere baştan sınır koyar. Özellikle sözcük başında iki ünsüzün yan yana gelmemesi, bu örgünün dikkat çekici sonuçlarındandır. Bu özellik, Türkçenin ses düzenini anlamada anahtar bir ipucu sağlar.

8. Bu parçada Türkçenin ses yapısıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Hece sayısının ünlü sayısı ile ilişkilendirildiğine
- B) Sözcük başında iki ünsüzün yan yana gelmediğine
- C) Ses çözümlemesinde ünlülerin temel ölçü olduğuna
- D) Bazı birleşimlerin dilin ses örgüsü tarafından sınırlandırıldığına
- E) Ünsüz yumuşamasının ünlüyle başlayan eklerde görüldüğüne

9. "Ünlüyle biten bir kelimeye ünlüyle başlayan ek geldiğinde araya giren yardımcı sesler" tanımı aşağıdakilerden hangisidir?

- A)** Kaynaştırma harfleri
- B)** Ünsüz yumuşaması
- C)** Ünlü daralması
- D)** Ünsüz benzeşmesi
- E)** Ünlü düşmesi

10. "Yeni düzenlemeyi duyunca hemen telefonunu açtı." cümlesinden aşağıdakilerin hangisine kesin olarak ulaşılabilir?

- A)** Kişinin, duyduğu şeyden sonra telefonu kullandığı
- B)** Kişinin telefonu daha önce hiç kullanmadığı
- C)** Yeni düzenlemenin telefonla ilgili olduğu
- D)** Duyurunun yazılı bir metinle yapıldığı
- E)** Kişinin düzenlemeyi olumlu karşıladığı

Cevap Anahtarı

1. A

2. D

3. E

4. D

5. B

6. B

7. D

8. E

9. A

10. A

Çözümler

1. "Kitap" sözcüğü ünlüyle başlayan ek aldığında "kitabı" olur; p sesi b'ye yumuşar.
2. "kitap→kitabı, ağaç→ağacı, kanat→kanadı, renk→rengi" örneklerinde sözcük sonundaki p, ç, t, k ünsüzleri ünlüyle başlayan ek alınca b, c, d, g/ğ'ye dönüşmüştür. Bu, ünsüz yumuşamasıdır. Güçlü çeldirici olan kaynaştırma ünsüzünde ise araya yardımcı ses girer; burada böyle bir ekleme yoktur.
3. Onaylı kurala göre ünlüyle biten kelimeye ünlüyle başlayan ek geldiğinde kullanılan yardımcı sesler y, ş, s ve n'dir. Bu nedenle "m sesi kullanılabilir" yargısına ulaşamaz. Güçlü çeldirici olan n sesi, özellikle iyelik ve hâl eklerinde görülebildiği için karıştırılabilir; ancak kurala dâhildir.
4. Verilen örneklerde fiiller şimdiki zaman eki alınca son ünlü daralarak ı veya i'ye dönüşmüştür; bu, ünlü daralmasıdır. Kural fiillerle ilgilidir. Bu yüzden "yalnızca isim soylu sözcüklerde görülür" ifadesi yanlıştır. Güçlü çeldirici olan A seçeneği ise kuralla tam uyumludur; olay a veya e ile biten fiillerde görülür.
5. Parçada eklerle ortaya çıkan değişimlerin söyleyişi kolaylaştırmaya yöneldiği belirtilmektedir. Bu, B seçeneğini destekler. A seçeneği güçlü çeldiricidir; çünkü parçada yazım da anılır, ancak ses olaylarının yalnız buna indirgenemeyeceği özellikle vurgulanır.
6. Cümle, ses değişimini açıklarken kökün yanında ekin ilk sesinin de incelenmesi gerektiğini söyler. Bu yüzden B doğrudur. C seçeneği en güçlü çeldiricidir; çünkü cümlede özellikle yalnız köke bakmanın yeterli olmadığı belirtilmiştir.
7. "Ağız" sözcüğü ünlüyle başlayan ek aldığında "ağız" biçimine girer; burada ünlü düşmesi gerçekleşir. Bu nedenle doğru yazım "Ağızdaki" olmalıdır. II numarada "ki"lerin yazımı doğrudur; bu, güçlü çeldiricidir.
8. Parçada hece-ünlü ilişkisi, ses çözümlemesinde ünlülerin önemi ve sözcük başında iki ünsüzün yan yana gelmemesi açıkça verilmiştir; bu yüzden A, B, C ve D desteklenir. Ünsüz yumuşaması ise parçada geçmemektedir; en güçlü çeldirici E bu nedenle yanlıştır.
9. Verilen tanım, ünlüyle biten bir sözcüğe ünlüyle başlayan ek geldiğinde araya giren yardımcı sesleri anlatır; bu da kaynaştırma harfleridir. En güçlü çeldirici B'dir; ancak ünsüz yumuşaması, sert ünsüzle biten sözcüklere ünlüyle başlayan ek gelince son sessizin değişmesiyle ilgilidir, tanımdaki durumla örtüşmez.
10. Cümlede, duyma eyleminden sonra telefonunu açtığı açıkça verilmiştir. Bu nedenle A kesin olarak çıkarılabilir. En güçlü çeldirici C'dir; ancak cümle yeni düzenlemenin konusu hakkında bilgi vermez, yalnızca düzenlemenin duyulduğunu belirtir.